

УДК 336. 14

ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ

PROGNOSTICATION OF DEVELOPMENT OF FINANCIAL POTENTIAL OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNIT

Інна Ільвіна АЛЕКСЕЄНКО

викладач кафедри фінанси Харківського національного економічного університету (м. Харків)
E-mail: mart_lar@mail.ru

Inna I. ALEKSEYENKO

Lecturer of Finance Department of Kharkiv National University of Economics

Анотація. Представлено методичний підхід використання адаптивних моделей для прогнозування розвитку фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць.

Summary. Methodical approach to the use of adaptive models to forecast the development of financial potential of administrative-territorial units is presented.

Ключові слова: фінансовий потенціал, ресурсний підхід, адаптивні моделі, прогнозування розвитку фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць.

Key words: financial potential, resource approach, adaptive models, forecasting of development of financial potential of administrative-territorial units.

Постановка проблеми. Важливою складовою економічних перетворень в Україні на сучасному етапі є забезпечення комплексного соціально-економічного її розвитку шляхом зміцнення фінансових засад самоврядування окремих адміністративно-територіальних одиниць (АТО). Це зумовлює необхідність удосконалення системи управління їх фінансовими ресурсами, яка повинна ґрунтуватись, перш за все, на об'єктивному підході до оцінювання фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці (ФП АТО), виявленні та активізації реалізації резервів його розвитку.

Особливої актуальності питання прогнозування фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць набуває в зв'язку з прийняттям у 2000 році Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [6].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вітчизняній науковій літературі представлено рекомендації учених щодо оцінювання стану та перспектив розвитку фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць через критичний аналіз податкової системи, як основи фондоутворення держави та її адміністративно-територіальних одиниць [1–4, 8–11]. Однак, на думку

автора, важливим напрямом пошуку резервів розвитку фінансового потенціалу АТО є підвищення рівня ефективності використання та нарощення ними власного ресурсного забезпечення.

Мета статті – обґрунтування доцільності використання адаптивних моделей для прогнозування розвитку фінансового потенціалу АТО, які ґрунтуються на ресурсних показниках регіонів.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Процес розвитку фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці відносяться до соціально-економічних явищ, для яких рекомендується використовувати статистичні методи прогнозування, результатом яких є очікувані у майбутньому значення його характеристик [5].

Об'єктивно розвиток соціально-економічних процесів в Україні відбувається не тільки у постійно змінних умовах, а й, що особливо важливо враховувати, в умовах невизначеності.

Для отримання більш точних результатів прогнозування така ситуація вказує на доцільність застосування адаптивних моделей. Їх відмінність від інших прогностичних моделей полягає в тому, що вони відображають поточні властивості низки характеристик і при цьому здатні безперервно враховувати еволюцію їх динаміки.

Класично, як пояснюють у фахових літератур-

них джерелах, метою адаптивних методів прогнозування є побудова самокорегуючих економіко-математичних моделей, які здатні відображати зміни у часі умови функціонування об'єкту дослідження, враховувати інформаційну цінність різних членів (показників) часової послідовності і надавати достатньо точні оцінки майбутнім членам даного ряду [7, с. 4].

Ще однією перевагою використання саме адаптивних моделей є достатність для їх використання невеликого масиву статистичних даних для здійснення короткострокового прогнозування.

У нашому випадку розмір статистичного масиву інформації для прогнозування розвитку соціально-економічних процесів, до яких відноситься і проблемна область даного дослідження, залежить від стану відкритості та періодичності висвітлення її в офіційних джерелах, що не завжди забезпечуються на достатньому для інших методів рівні.

Тому, підкреслюємо, – за умов мінливості соціально-економічних, нестійких політичних та бюджетних процесів в Україні можливо тільки короткострокове прогнозування фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць з використання саме адаптивних моделей.

До таких моделей належить модель Брауна. Вона дозволяє здійснювати прогнозування значення певного показника з динамічного ряду з урахуванням вказаних вище особливостей.

Канонічне представлення моделі має такий вигляд.

$$P_{t+1} = Pt + \alpha(F_t - P_t), \quad (1)$$

або

$$P_{t+1} = \alpha F_t + (1 - \alpha)P_t, \quad (2)$$

де, P_{t+1} – прогнозне значення інтегрального показника фактичного рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці в плановому періоді $t + 1$;

P_t – прогнозне значення інтегрального показника фактичного рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці на період t (розраховане в періоді $t - 1$);

F_t – фактичне значення прогнозованого показника в періоді t ;

α – фактор згладжування.

До алгоритму використання моделі Брауна належать такі етапи:

1. За кількома першими спостереженнями ряду оцінюються значення параметрів моделі з використанням методу найменших квадратів;

2. За отриманою моделлю виконується прогноз на один крок, до того ж його відхилення від фактичного значення ряду приймається як похибка прогнозування, яка враховується при прогнозуванні наступного кроку за прийнятою схемою ко-

регування параметрів моделі. Корегування здійснюється за схемою із заданими параметрами, а саме α та β .

Оптимальне значення параметру адаптації визначається ітеративним шляхом при багаторазовій побудові моделі за різних значень α . Оптимальним приймається таке значення параметру адаптації, за яким сумарна похибка прогнозування виявляється найменшою;

3. За моделлю зі скоректованими показниками розраховується прогнозна оцінка на наступний момент часу, та весь процес повторюється знов до моменту, коли будуть вичерпані всі фактичні члени ряду.

Таким чином, модель постійно «вбирає» нову інформацію, адаптується до неї і у кінці періоду відбиває тенденцію розвитку, що склалася;

4. Прогнозування показників на майбутній період здійснюється з використанням параметрів моделі, що визначенні на останньому кроці.

Вихідними даними для прогнозування фінансового потенціалу областей України прийнято значення показників його фактичного рівня за 2006–2011 роки.

У табл. 1 наведено результати прогнозування рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць України з періодом упередження на один рік, у нашому випадку – на 2012 рік.

Для зручності інтерпретації отриманих результатів там же наведено показник рейтингу адміністративно-територіальних одиниць за прогнозними даними інтегрального показника їх фінансового потенціалу.

На рис. 1 проілюстровано порівняння отриманого значення рейтингу областей за фактичним та прогнозним станом фінансового потенціалу.

Аналізуючи зміну рейтингу фінансового потенціалу усіх областей України за прогнозними розрахунками відносно до попереднього року можна чітко виявити, які із них мають у перспективі можливості для його підвищення, а які мають в майбутньому розробляти та впроваджувати систему запобіжних заходів з метою упередження дії негативних факторів.

Очевидно, можна стверджувати про очікування розвитку фінансового потенціалу для тих адміністративно-територіальних одиниць, рейтинг яких став вищим. Так, зокрема, суттєве підвищення фінансового потенціалу можна очікувати для Сумської, Кіровоградської, Івано-Франківської, Рівненської та Луганської областей. За рейтингом рівня фінансового потенціалу їх місця у 2012 році відповідатимуть 13-ому, 19-ому, 14-ому, 16-ому та 4-ому проти 17-ого, 24-ого, 18-ого, 19-ого та 6-ого за фактичним рівнем 2011 року.

До областей, які характеризуються зниженням рівня фінансового потенціалу у прогнозному періоді

Таблиця 1

*Прогнозна оцінка фінансового потенціалу
адміністративно-територіальних одиниць України на 2012 рік*

Область (адміністративно-територіальна одиниця)	Коефіцієнт адаптації ($0 < \alpha < 1$)	Прогнозне значення фінансового потенціалу	Рейтинг	Середня абсолютна відсоткова похибка (м.а.р.е)
Вінницька обл.	0,1	0,327	11	8,14
Волинська обл.	0,1	0,281	18	4,16
Дніпропетровська обл.	0,1	0,497	2	7,16
Донецька обл.	0,2	0,609	1	3,47
Житомирська обл.	0,7	0,286	17	5,92
Закарпатська обл.	0,1	0,273	22	5,56
Запорізька обл.	0,1	0,409	5	5,72
Івано-Франківська	0,1	0,301	14	6,44
Київська обл.	0,1	0,347	9	5,77
Кіровоградська обл.	0,1	0,278	19	9,21
Луганська обл.	0,1	0,416	4	4,49
Львівська обл.	0,1	0,385	7	5,17
Миколаївська обл.	0,1	0,332	10	6,34
Одеська обл.	0,1	0,408	6	8,77
Полтавська обл.	0,1	0,37	8	2,59
Рівненська обл.	0,1	0,287	16	5,51
Сумська обл.	0,1	0,304	13	8,66
Тернопільська обл.	0,1	0,267	23	9,21
Харківська обл.	0,4	0,456	3	4,46
Херсонська обл.	0,1	0,275	21	10,2
Хмельницька обл.	0,5	0,278	20	7,27
Черкаська обл.	0,1	0,316	12	6,58
Чернівецька обл.	0,1	0,265	24	6,34
Чернігівська обл.	0,1	0,298	15	7,29

відносяться Волинська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська, Житомирська, Запорізька, Одеська та Херсонська області. Прогнозне значення їх місця у рейтингу областей України за рівнем фінансового потенціалу складе 18-те, 20-те, 24-те, 15-те, 17-те, 5-те, 6-те та 21-те проти 14-ого, 16-ого, 21-ого, 13-ого, 15-ого, 4-ого, 5-ого, та 20-ого місця за фактичними даним попереднього року відповідно.

Усі інші області за прогнозний рівень їх фінансового потенціалу залишаться незмінним.

Отримані результати прогнозного рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць мають стати підґрунтям для ухвалення органами місцевого самоврядування відповідних рішень щодо утримання його на попередньому рівні та пошуку резервів до підвищення.

Так, управлінські рішення органів місцевого самоврядування адміністративно-територіальних одиниць, у яких прогнозується тенденція до підвищення рівня фінансового потенціалу, мають бути спрямовані на подальше забезпечення розширеного відтворення суспільних потреб грома-

ди за рахунок наявних фінансових ресурсів та їх резервів. Такий висновок ґрунтується на особливостях процесу відтворення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці.

Рішення органів місцевої влади адміністративно-територіальних одиниць, рівень фінансового потенціалу яких за прогнозними оцінками знижується, мають бути спрямовані на активізацію пошуку резервів фінансових ресурсів із власних та залучених джерел.

За представленої на рис. 2 схеми надання практичних рекомендації до підвищення рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці має ґрунтуватися на результатах дослідження її ресурсної бази. Це, в свою чергу, дозволяє враховувати особливості діяльності кожної адміністративно-територіальної одиниці і надавати рекомендації з урахуванням реальних їх можливостей, а саме, задіяних ресурсів, їх резервів та можливостей до залучення останніх. Характеристика ресурсного забезпечення при цьому конкретизована у відповідності до вимог блоку «Аналіз ресурсного

Фактичний рейтинг АТО за рівнем фінансового потенціалу (2011 р.)	Адміністративно-територіальна одиниця (область)		Адміністративно-територіальна одиниця (область)	Прогнозний рейтинг АТО за рівнем фінансового потенціалу (2012 р.)
1	Донецька	→	Донецька	1
2	Дніпропетровськ	→	Дніпропетровськ	2
3	Харківська	→	Харківська	3
4	Запорізька	→	Луганська	4
5	Одеська	→	Запорізька	5
6	Луганська	→	Одеська	6
7	Львівська	→	Львівська	7
8	Полтавська	→	Полтавська	8
9	Київська	→	Київська	9
10	Миколаївська	→	Миколаївська	10
11	Вінницька	→	Вінницька	11
12	Черкаська	→	Черкаська	12
13	Чернігівська	→	Сумська	13
14	Волинська	→	Івано-Франківська	14
15	Житомирська	→	Чернігівська	15
16	Хмельницька	→	Рівненська	16
17	Сумська	→	Житомирська	17
18	Івано-Франківська	→	Волинська	18
19	Рівненська	→	Кіровоград	19
20	Херсонська	→	Хмельницька	20
21	Чернівецька	→	Херсонська	21
22	Закарпатська	→	Закарпатська	22
23	Тернопільська	→	Тернопільська	23
24	Кіровоградська	→	Чернівецька	24

Рис. 1. Схема зміни місця у рейтингу областей України за рівнем їх фінансового потенціалу

забезпечення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці».

На шляху підвищення та подальшого забезпечення подальшого підвищення рівня фінансового потенціалу розробки практичних рекомендацій та заходів потребують і ті області, які позиціонуються, як адміністративно-територіальні одиниці з високим його рівнем. Це пояснюється умовами мінливості та швидкоплинності соціальних та економічних процесів у державі.

Для прикладу представлено практичні реко-

мендації та заходи по забезпеченню формування та підвищення фінансового потенціалу Дніпропетровської, Донецької та Харківської областей. Вибір саме цих адміністративно-територіальних одиниць обґрунтований не лише високим фактичним рівнем фінансового потенціалу, але й наявними типовими характеристиками ресурсного забезпечення, соціального розвитку та їх фінансового.

У табл. 2 представлено рекомендації щодо підвищення фінансового потенціалу Дніпропетровської, Донецької та Харківської областей, розро-

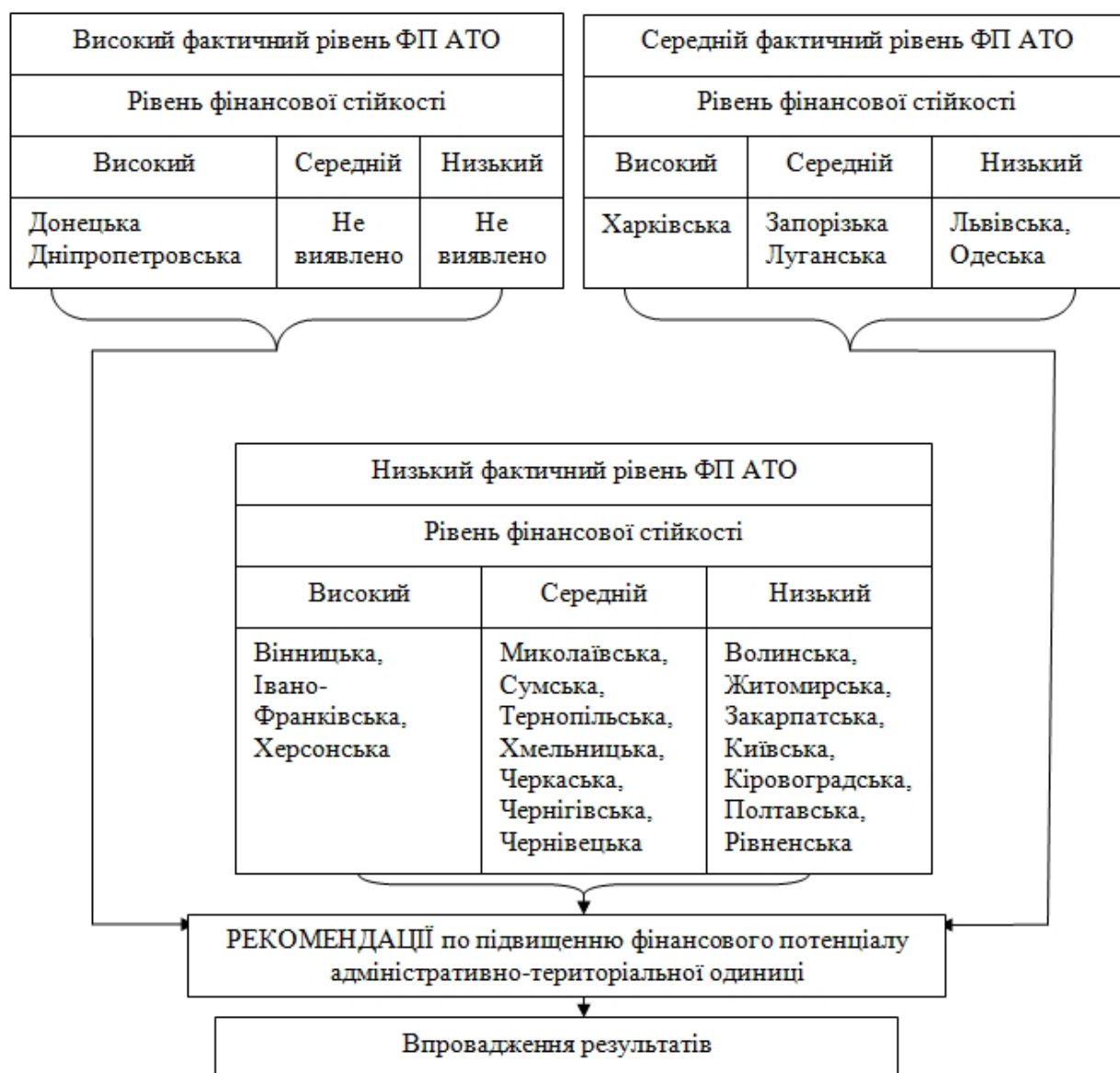

Рис. 2. Позичонування адміністративно-територіальних одиниць за фактичним рівнем фінансового потенціалу рівнем та фінансовою стійкістю

блені з урахуванням результатів дослідження ресурсної бази розвитку їх фінансового потенціалу.

Із представленої у табл. 2 інформації можна зробити такі висновки:

1. Дніпропетровськ, Донецька та Харківська область визначаються, як промислово розвинуті адміністративно-територіальні одиниці, що дає підстави не конкретизувати окремо для кожної з них стимулюючі фактори забезпечення формування та підвищення їх фінансового потенціалу.

2. Аналіз ресурсного забезпечення фінансового потенціалу та його фактичний стан областей дозволив визначити фактори, які стримують або можуть стати на заваді подальшому забезпеченню високого рівня фінансового потенціалу і надати практичні рекомендації щодо їх усунення.

3. Забезпечений у попередніх періодах високий рівень фінансової стійкості областей дає можливості в якості резервів розвитку їх фінансового потенціалу залучати зовнішні джерела фінансування.

Для забезпечення подальшого розвитку фінансового потенціалу для областей з високим його рівнем, а саме, Дніпропетровської та Донецької, визначати пріоритети розвитку їх регіональної політики слід, спираючись на наявні на їх території природні, виробничі та фінансові ресурси. При цьому особливу увагу необхідно звернути на результати аналізу складових ресурсного забезпечення фінансового потенціалу, – у вказаних адміністративно-територіальних одиницях спостерігаються негативні тенденції їх соціального розвитку, які проявляються у низькому рівні де-

Таблиця 2

*Рекомендації щодо підвищення фінансового потенціалу областей
з високим рівнем його ресурсного забезпечення*

Область (АТО)	Фактори, які впливають на рівень фінансового потенціалу АТО		Рекомендації щодо підвищення фінансового потенціалу АТО	
	Стимулюючі	Стримуючі	Ресурсне забезпечення	Резерви
Дніпропетровська область	1. Забезпеченість сукупністю природних ресурсів; 2. Високий рівень розвитку сфер матеріального та нематеріального виробництва;	1. Загрозлива екологічна ситуація; 2. Низький рівень демографічного розвитку 3. Низький рівень фінансування соціальних програм.	1. Вдосконалення системи охорони довкілля та використання природних ресурсів; 2. Створення умов для збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення;	1. Залучення зовнішніх джерел фінансування оновлення основного капіталу підприємств та організацій; 2. Активізації діяльності об'єктів, які здатні забезпечити ефективне використання залучених ресурсів та сплатити за кредит (виробнича сфера, банківський сектор, розвиток інноваційно-активних суб'єктів підприємництва);
Донецька область	3. Інвестиційно-привабливий клімат;	1. Найнижчий серед областей України рівень екологічної безпеки; 2. Низький рівень демографічного розвитку; 3. Низький рівень умов проживання населення; 4. Стан охорони здоров'я громадян.	1. Забезпечення стійкого зростання показників, які характеризують рівень життя населення території; 2. Стабільне зростання обсягів виробництва, створення розвинутої ринкової інфраструктури та стимулювання інноваційно-інвестиційних перетворень.	використання залучених ресурсів та сплатити за кредит (виробнича сфера, банківський сектор, розвиток інноваційно-активних суб'єктів підприємництва);
Харківська область	4. Високий рівень забезпеченості фінансовими ресурсами; 5. Переважання власних надходжень у структурі доходів обласного бюджету; 6. Високий фактичний рівень фінансового потенціалу.	1. Значні обсяги трансфертів з державного бюджету; 2. Невисокий рівень матеріального добробуту населення; 3. Низький рівень реалізації можливостей з підвищення фінансового потенціалу 4. Значна частка іноземних інвестицій у їх загальній сумі;	1. Законодавче регулювання ефективного використання природних ресурсів; Реалізація цілеспрямованої політики у сфері зайнятості населення; 3. Розвиток агропромислового комплексу; 4. Державна підтримка з відновлення функціонування промислового комплексу; 5. Запровадження мотиваційних заходів з підвищення фінансового потенціалу.	3. Пожвавлення інвестиційної активності та створення привабливого інвестиційного клімату; 4. Обґрунтоване залучення іноземного капіталу з дотриманням принципів раціонального та ефективного використання власних ресурсів тощо.

Таблиця 3

*Результати прогнозування фінансового потенціалу
адміністративно-територіальних одиниць із значним зниженням його рівня*

Адміністративно-територіальна одиниця (область)	Фактичне значення показника ФПАТО (2011 р.)	Фактичне рейтингове місце АТО за рівнем ФП (2011 р.)	Прогнозне значення показника ФПАТО (2012 р.)	Прогнозне рейтингове місце АТО за рівнем ФП (2011 р.)	Абс. відхилення значення показника ФПАТО	Зміна рейтингового місця АТО за рівнем ФП
Області західного регіону						
Волинська	0,382	14	0,281	18	-0,001	-4
Хмельницька	0,280	16	0,278	20	-0,002	-4
Чернівецька	0,243	21	0,265	24	0,022	-3
Області північного регіону						
Чернігівська	0,288	13	0,298	15	0,001	-2
Житомирська	0,281	15	0,286	17	0,005	-2

мографічних процесів, екологічного становища, умовах охорони здоров'я, забезпеченості населення соціальними благами високої якості.

У такому разі до конкретних рекомендацій по підвищенню рівня фінансового потенціалу Донецької та Дніпропетровської області слід зберегти такі: створення умов для збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення; забезпечення послідовного та стійкого зростання показників, які характеризують рівень життя населення території; вдосконалення системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, залучення інструментів екологічної політики; створення умов перетворення господарського комплексу у високоєфективну систему, спрямовану на забезпечення стабільного зростання обсягів виробництва; створення розвинутої інфраструктури ринку фінансових послуг; подальше стимулювання інноваційно-інвестиційних перетворень; усунення перешкод по створенню робочих місць; активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки суб'єктів малого бізнесу.

Особливої уваги щодо надання практичних рекомендацій підвищення рівня фінансового потенціалу, потребують ті адміністративно-територіальні одиниці, прогнозний рівень фінансового потенціалу яких має значні тенденції до зниження. До таких областей належать Волинська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська та Житомирська області.

Окремо, слід наголосити, що означені адміністративно-територіальні одиниці представлені у порядку зниження їх місця у рейтингу областей України за рівнем їх фінансового потенціалу, тобто рейтингове місце Волинської області у прогнозованому 2012 році може знизитись на чотири пункти, а, наприклад, Житомирської – лише на два пункти.

Представлені у останньому переліку області, у яких прогнозується зниження фінансового потенціалу, відрізняються за географічним розташуванням. Так, за прогнозними оцінками, найбільше зниження рівня фінансового потенціалу прогнозується на території областей західного регіону, а саме: у Волинській, Хмельницькій та Чернівецькій областях. Окремо області північного регіону України: Чернігівську та Житомирську області.

У табл. 3 представлено результати прогнозування фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, які характеризуються значним зниженням його рівня.

Представлене у табл. 3 групування визначених областей України за критерієм зниження рівня їх фінансового потенціалу та врахування особливостей їх територіального розташування дає підстави вважати доцільним надати рекомендацій по його підвищенню за окресленими двома групами.

У табл. 4 представлено практичні рекомендації та заходи по забезпеченню формування та підвищення

фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць з негативною динамікою його прогнозного рівня, а саме: Волинської, Чернівецької, Житомирської, Чернігівської та Хмельницької областей.

Так, за результатами аналізу ресурсного забезпечення фінансового потенціалу областей західного регіону, а саме: Волинської, Хмельницької та Чернівецької, можна виділити такі особливості:

1. За розподілом природних ресурсів вказані області характеризуються наявністю на їх території земельних ресурсів, у структурі яких переважають, сільськогосподарські угіддя та лісові насадження. Як результат, у структурі їх виробничих підприємств домінують непромислові галузі та малі підприємства, доходність яких не сприяє забезпеченню середнього по Україні рівня показника валового регіонального продукту. Негативно у цих областей також є і демографічна ситуація.

2. Низький рівень розвитку виробничої сфери обмежує формування власного інвестиційного капіталу та залучення його ззовні.

За такої ситуації актуальними для органів місцевої влади відповідних адміністративно-територіальних одиниць можна рекомендувати: активніше сприяти розвитку малого підприємництва як більшої потужності так і кількості суб'єктів; забезпечити підвищення зайнятості населення через активізацію розвитку ринку праці.

Щодо рекомендацій для Хмельницької області, то на зниження рівня фінансового потенціалу впливають, насамперед, забезпечення природними ресурсами, рівень валового регіонального продукту, стан інвестиційної привабливості та розвиток малого підприємництва. Також вузькими місцями у цій області можна вважати рівень матеріального добробуту та умови проживання населення, покращення яких залежить від рівня наповненості доходної частини місцевого бюджету.

Опираючись на вказані причини першочерговими заходами по підвищенню рівня фінансового потенціалу Волинської, Чернівецької та Хмельницької областей повинні стати: забезпечення їх економічного зростання за рахунок стимулювання розвитку агропромислового комплексу; створення сприятливих умов функціонування малого підприємництва, в першу чергу, шляхом полегшення фіскального тиску; підвищення професійно-освітньої кваліфікації економічно активного населення територій та розширення їх компетентностей.

Ще одним важливим резервом підвищення фінансового потенціалу вказаних адміністративно-територіальних одиниць є використання їх туристичного потенціалу, що забезпечено наявністю рекреаційних ресурсів, низьким екологічним навантаженням, сприятливими природнокліматичними умовами та їх географічним розташуванням.

Ґрунтуючись на результатах дослідження ре-

Таблиця 4

Рекомендації щодо підвищення фінансового потенціалу областей
з негативною динамікою його прогнозного рівня

Область (АТО)	Фактори, які впливають на рівень фінансового потенціалу АТО		Рекомендації щодо підвищення фінансового потенціалу АТО	
	Стимулюючі	Стримуючі	Ресурсне забезпечення	Резерви
Хмельницька область	1. Природний потенціал для розвитку промислового та сільського господарства; 2. Розвиненість мережі малих підприємств; 3. Високий рівень людського розвитку.	1. Обмеженість у забезпеченні природними ресурсами; 2. Низький рівень розвитку галузей промислового виробництва; 3. Нижчий за середній по Україні рівень освоєння інвестиційних ресурсів оновлення основного капіталу; 4. Низька кількість працівників зайнятих у малому бізнесі.	1. Стимулювання розвитку функціонуючих галузей промисловості; 2. Створення умов розвитку малого та середнього бізнесу за рахунок зниження на нього фіскального тиску, спрощення процедури залучення кредитних ресурсів, стимулювання активності населення до підприємництва; 3. Підвищення матеріального добробуту населення.	1. Залучення зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування оновлення основного капіталу суб'єктів господарювання; 2. Активізація підприємницької активності населення; 3. Створення привабливого інвестиційного клімату; 4. Формування власних джерел наповнення місцевих бюджетів.
Чернігівська область	1. Забезпеченість земельними та сировинними ресурсами; 2. Наявність виробничої бази для функціонування та розвитку галузей матеріального виробництва; 3. Рекреаційний потенціал територій.	1. Відсутність структурних змін в економіці; 2. Низька конкурентоспроможність продукції; 3. Незначний рівень інвестиційної привабливості; 4. Нерозвиненість ринкової інфраструктури; 5. Негативна динаміка розвитку малого підприємництва; 6. Значний рівень безробіття.	1. Стимулювання розвитку промисловості за рахунок використання переваг ресурсного забезпечення; 2. Модернізація інвестиційної інфраструктури; 3. Активізація діяльності середнього та малого підприємництва через запровадження механізмів зменшення податкового їх навантаження; спрощення умов надання кредитних ресурсів фінансовими установами.	1. Залучення зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування; 2. Активізація підприємницької активності населення; Можливості використання переважно власних джерел фінансування: 1. Державна підтримка розвитку; 2. Активізація підприємницької активності населення; 3. Створення умов залучення вільних коштів юридичних та фізичних осіб.
Житомирська області				
Волинська область	1. Значний природний потенціал для розвитку агропромислового комплексу; 2. Наявність природних та рекреаційних ресурсів для розвитку туристичного бізнесу; 3. Розвиненість мережі малих підприємств.	1. Низький розвиток галузей промислового виробництва; 2. Низький рівень освоєння інвестиційних ресурсів; 3. Низька кількість зайнятих у малому бізнесі; 4. Високий рівень безробіття; 5. Низький рівень соціального забезпечення населення;	1. Стимулювання розвитку агро-промислового комплексу; 2. Створення умов розвитку бізнесу (зниження фіскального тиску, спрощення процедури залучення кредитних ресурсів); 3. Підвищення професійно-освітньої кваліфікації економічно активного населення АТО; 4. Реалізація туристичного потенціалу.	1. Можливості використання переважно власних джерел фінансування: кошти державної та місцевої влади, кошти юридичних та фізичних осіб
Чернівецька область				1. Залучення зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування: кошти органів державної та місцевої влади, власні кошти підприємств, кредитні ресурси, іноземний капітал.

сурсного забезпечення фінансового потенціалу Чернігівської та Житомирської областей можна надати такі рекомендації щодо його підвищення:

1. Природно-ресурсний потенціал, що характеризується наявністю сировинної бази в цих адміністративно-територіальних одиницях, доцільно використовувати для розвитку промислового виробництва та більш ефективного використання потужностей агропромислового комплексу.

2. За рахунок потужного рекреаційного комплексу доцільно розширювати спектр туристичних послуг.

3. Активізувати розвиток інвестиційної діяльності в напрямку розбудови та модернізації інвестиційної інфраструктури, зокрема, консалтингових, інвестиційних і аудиторських компаній, бірж, депозитаріїв, розрахунково-клірингових установ.

Ініціація органами місцевої влади Чернігівської та Житомирської областей процесів надання пільгових умов залучення фінансових ресурсів для розвитку пріоритетних галузей економіки дозволяє створювати умови не лише сприятливого інвестиційного їх клімату, а й є підґрунтям для активізації діяльності малого та середнього бізнесу. Заходами до реалізації таких заходів можуть стати: впровадження механізмів зменшення податкового навантаження для суб'єктів підприємництва, які реалізують інвестиційні програми; спрощення умов надання фінансовими установами кредитних ресурсів для підприємств малого та середнього бізнесу; сприяння подальшому розширенню ринкової інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Азаров М. Я. Формування бюджетної політики економічного зростання / М. Я. Азаров // *Фінанси України*. — 2006. — № 9. — С. 3–9.

2. Валюх А. М. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку міського утворення / А. М. Валюх // *Вестник Национального университета водного хозяйства и природопользования. Сборник трудов*. — Выпуск 4 (36). — С. 416–421.

3. Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території [Текст] : Монографія / В. Г. Боронос. — Суми : СумДУ, 2011. — 310 с.

4. Буковинський С. А. Концептуальні підходи до формування перспективного бюджетного плану / С. А. Буковинський // *Фінанси України*. — 2006. — № 3. — С. 21–28.

5. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посіб. / А. М. Єріна. — К. : КНЕУ, 2001. — 170 с.

6. Кайбіда В. С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : Монографія / В. С. Куйбіда. — К. : МАУП, 2004. — 432 с.

7. Лукашин Ю. П. Адаптивные методы краткосрочного прогнозирования временных рядов : учеб. пособ. / Ю. П. Лукашин. — М. : Финансы и статистика, 2003. — 416 с.

Актуальними питаннями забезпечення підвищення фінансового потенціалу в Чернігівській та Житомирській областях за рахунок активізації людського потенціалу залишається демографічна ситуація, яка в обтяжується наслідками аварії на ЧАЕС, рівнем матеріального добробуту громадян, умовами проживання та станом охорони їх здоров'я. Очевидно, що ця проблема повинна вирішуватись також і за рахунок ефективного фінансування з державного бюджету. З боку місцевої влади виконання повноважень щодо підвищення соціальних стандартів життя населення полягає в реалізації розробці спеціальної програми.

Висновки. Отже, методичний підхід до визначення перспективного рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, який враховує сучасний стан та еволюцію його динаміки на основі запропонованого агрегованого інтегрального показника фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці дозволив надати практичні рекомендації до підвищення рівня фінансового потенціалу кожної з них. Використання цього підходу до визначення прогнозного рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці створює умови мотивації для органів місцевого самоврядування адміністративно-територіальних одиниць України щодо підтримки обраної ними політики фінансового потенціалу, яка склалася за попередні періоди чи стимулом до активізації виявлення та використання резервів його розвитку.

8. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

9. Рудик О. Наслідки та ризики адміністративно-територіальної реформи. / О. Рудик — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dialogs.org.ua>.

10. Саїнчук Н. В. Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності в Карпатському регіоні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Н. В. Саїнчук ; Академія Державної податкової служби України. — Ірпінь, 2003. — 20 с.

11. Слухай С. В. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи / С. В. Слухай, Н. Я. Здерка // *Фінанси України*. — 2006. — № 5. — С. 12–20.

12. Черняхівська П. М. Модель податкового навантаження адміністративно-територіальних одиниць / П. М. Черняхівська // *Наукові праці НДФІ*. — 2002. — № 3 (18). — С. 31–34.